

TÜRK KÜLTÜRÜ

SAYI 411

YIL XXXV

TEMMUZ 1997

PROF. DR. MEHMET ALTAY KÖYMEN'İN HAYATI VE ESERLERİ

Soyalp TAMÇELİK

Mehmet Altay Köymen, Haymana'nın Deveci Köyü'nde 1915⁽¹⁾ yılında dünyaya gelmiştir. Haymana Kazasında başladığı ilk öğrenimine, Haydarpaşa'da Öğretmen Okulunda devam etmiştir. Köyde bir yıl öğrenim yaptıktan sonra, Büyük Önder Atatürk tarafından yeni kurulan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin Tarih Bölümüne girmiş ve 1940 yılında, aynı fakültenin Ortaçağ Kürsüsünden başarı ile mezun olmuştur. 1943 yılında Ord. Prof. Dr. Mehmet Fuat Köprülü'den "Kirman Selçukluları Tarihi" tezi ile Doktor ünvanını almıştır. 1943-1945 yılları arasında Gazi Eğitim Enstitüsünde Tarih Öğretmenliği yaptıktan sonra 1945 tarihinde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine, "Ortaçağ Tarih Asistanı" olarak girmiştir. 1948 yılında "Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi Çerçevesi İçinde Sancar'ın Meliklik Devri" konulu tezi ile Doçentliğe terfi etmiştir. 1951-1953 tarihleri arasında araştırma yapmak için İngiltere'de⁽²⁾ bulunmuştur. 1958 yılında "Büyük Selçuklu İmparatorluğu-II. İmparatorluk Devri" adlı tezi ile Profesörlüğü yükseltilmiştir. 1963 yılından itibaren Genel Türk Tarih Kürsüsü Başkanlığı yapmıştır. 1975 yılında Hamburg Üniversitesinde "Misafir Profesör" olarak ders vermiştir. 1981 yılında DTCEF Tarih Bölümü Başkanı olmuş ve 1984 yılında yaş haddinden emekliye ayrılınca kadar bu görevi sürdürmüştür. Emekli olduktan sonra aynı fakülte de sözleşmeli profesör olarak yüksek lisans ve doktora öğrencilerine ders vermiştir. Ayrıca Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesinde ve Hukuk Fakültesinde Türk İnkılâp Tarihi ve Atatürk İlkeleri dersini okutmuştur. Birçok defa Avrupa'ya araştırma gezilerinde bulunmuş veya kongrelere iştirak etmiştir. Almanca, İngilizce, Fransızca, Arapça ve Farsça bilen Köymen, evli ve iki çocuk babasıydı.

(1) 31 Mayıs 1916 tarihli olarak kütüğe geçmiş ise de 1915 doğumludur.

(2) İngiltere'de, "British Museum" ve "School of Oriental and African Studies University of London"da, Türk ve İslâm tarihiyle alakalı el yazması vesikaları incelemiştir.

Katıldığı kongreler: 1) Orientalistler, 2) Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Tarihi, 3) Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi Kongresi, 4) Türk Tarih Kurumu Kongrelerine iştirak ederek, tebliğler sunmuştur⁽³⁾.

Üyelikleri: 1) Middle Eastern Studies Association (MESA), 2) Türk Tarih Kurumu, 3) Selçuklu Tarih ve Medeniyeti Enstitüsü üyesiydi.

Mehmet Altay Köymen Hakkında Bazı Şahsî Bilgiler

Köymen derslerinde devamlı olarak "Tarih, bir milletin köküdür. Köksüz ağaç yaşayamayacağı gibi, tarihsiz millet de yaşayamaz"⁽⁴⁾ diyordu. Kendisi, Türk tarihinin her hususuna, tutkunluk derecesinde bağlı idi. Bu vesile ile birçok defalar "Dünyaya yeniden gelsem, yine tarihçi olurum" şeklindeki ifadesi, onun Türk tarihine bağlılığını göstermektedir. Türk tarihine olan büyük bağlılığın bir sonucu olarak, Türk tarihini, Türklerin dışında herhangi birinin yazamayacağına inanmaktaydı⁽⁵⁾. Fakat, Türk tarihçiliğinin Atatürk'ün vefatından sonra ihmal edildiğini de sürekli vurgulamaktaydı⁽⁶⁾. Bunununla birlikte, başka milletlerin tarihlerini genellikle bir kişi araştırabilirdiği halde, Türk tarihini, tek bir kişinin araştırmasının imkân dahilinde olmadığına inanıyordu⁽⁷⁾.

Yabancı alimler arasından Prof. Dr. Arnold Toynbee'i, takdir etmekteydi. Onun, gerek tarih görüşünü gerekse tarih metodolojisini⁽⁸⁾ tasvip etmiş olsa da Prof. Dr. Mehmet Fuat Köprülü'nün ortaya koyduğu, "Köprülü Tarih Ekolü"nü en büyük temsilcilerinden biridir. Türk tarih araştırmalarında, batı düzeyinde bir devamlılığın kurulması zamanı geldiğini ve bunun da ancak "Köprülü Tarih Ekolü" ile mümkün olacağını savunmaktaydı⁽⁹⁾. Türkiye'de ikinci bir ekol, Prof. Dr. Mukrimin Halil Yınanç ve onun ekolüne mensup olanların, bir ölçüde "Modern Vakanüvis"⁽¹⁰⁾ olduklarını ifade etmekteydi. Bu ölçüye göre, Türkiye'deki tarihçilerin, hele Selçuklular Devri Türk Tarihi ile uğraşanların, büyük çoğunlukla, ancak Prof. Dr. M.H. Yınanç'ın ekolünden sayılabileceğini ifade etmekteydi. Prof. Dr. M.F. Köprülü ile, onun kurduğu ekole girerek, onu devam ettirecek olan, bilgi üretmekle yetinmeyip, üretiminde kullanarak sentezler yapan, modern tarih araştırmacılarından olan Köymen'in, Selçuklu devri Türk tarih ve medeniyetine dair, çıraklık ve kalfalık eserlerini verip ustalık eserlerini henüz vermediğinden, kendisini "Köprülü Tarih Ekolü"nden

(3) Bu tebliğlerden yayınlananlar, ilgili bölümde gösterilmiştir.

(4) Mehmet Altay Köymen, "Türk Tarihinde Araştırma Metodu", Milli Kültür, 81(1991), s. 12.

(5) Rahmetli Köymen'in, bir ölçüde asistanlığını yapmış Mehmet Ali Beyden nakildir (29 Aralık 1993 ve 3 Ocak 1994 tarihli görüşmemizden).

(6) M.A. Köymen, a.g.m., s. 13.

(7) a.g.m., s. 15.

(8) a.g.m., s. 16.

(9) a.g.m., s. 17.

(10) a.g.m.

saymazdı⁽¹¹⁾. Tabii ki onun bu yargısı, ilmî mütevaziliğinden ileri geliyordu. Zira "Ustalık Eseri" olarak ifade ettiği yapıtı üzerinde uğraşmaktaydı. Hatta eserine "Anadolu Selçuklu Devletinde Kültür ve Medeniyet" veya "Alaaddin Keykubat ve Zamanı" isimlerinden birini vermeyi düşünüyordu⁽¹²⁾. Lâkin, ömrü vefa etmediğinden, bu emeline ulaşamadı. Böyle olsa da, yine de Türk Tarih Kurumu, bu değerli eseri neşredeceğinden, rahmetli hocanın arzusu gerçekleşmiş olacaktır.

Köymen, modern tarih metodolojisine göre, askerî ve siyasî mahiyetteki konuların araştırılması artık önemini yitirdiğinden, eserinde kültür, medeniyet ve iktisat⁽¹³⁾ tarihlerine ait konuları incelemiştir. Bu sebeptendir ki Köymen, Selçuklularla ilgili tarihî olayları, daha iyi inceleyebilmesi için, birçok hukuk ve iktisat kitapları okumuştur. Tabiatı ile Anadolu Selçuklu Devletinin, iktisadî hayatının birçok bilinmeyen yönlerine ışık tutmayı başaran değerli çalışmaları olmuştur.

Mehmet Ali Bey'in ifadesine göre Köymen'in, Büyük ve Anadolu Selçuklu Devleti ile alâkalı, 25 bin kitaptan oluşan muazzam bir kütüphanesi vardı.

Tarih metodolojisine büyük önem veren Köymen, yüksek lisans ve doktora yapan araştırmacılara, şunları tavsiye etmekteydi:

"Plan yapınız. Plansız en ufak birşey yapılamaz. Plansızlık, karışıklığı da beraberinde getirir" veya;

"Topyekûncü olun; tam olarak konsantre olun ki birşeyler yakalayabilesiniz"⁽¹⁴⁾ derdi.

Kendisi doğal ihtiyaçlarını karşılamak dışında, tüm vaktini ilmî çalışmalara ayıran bir şahıs idi. Muazzam bir çalışma temposu vardı. Kendi ihtisas sahası dışına hiç çıkmasa da bazen bu prensibini çiğneyerek, farklı konularda kaleme almış olduğu birçok yazısını görüyoruz⁽¹⁵⁾.

Ona göre Türk tarihinin en önemli halkası, Büyük Selçuklu İmparatorluğu ve onun devamı olan Anadolu Selçuklu Devleti'dir. Selçuklu devri, Türk tarihinin sadece Türklük bakımından önemine rağmen, bu alanda çalışanlar, bir elin parmakları ile sayılacak kadar azdır. Hele Prof. Dr. Osman Turan ve Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu'nun vefatlarından sonra bu alanda büyük bir boşluk meydana gelmiştir⁽¹⁶⁾. Özellikle Prof. Dr. Osman Turan'ın vefatından sonra 1980 yılın-

(11) a.g.m., s. 18.

(12) Mehmet Ali Bey'den nakil.

(13) a.g.m., s. 18.

(14) M. Ali Bey'den nakil.

(15) İlerdeki bölümde bahsedilecektir.

(16) a.g.m., s. 17.

dan itibaren tamamen Anadolu Selçuklu Devleti dönemine eğilmiştir⁽¹⁷⁾. Zira Selçuklu devri Türk tarihi üzerinde çalışma isteğinde bulunanların, maalesef pek çıkmadığını çok iyi biliyordu. Hele Anadolu Selçukluları tarihinde yetiştirdiği Nejat Kaymaz ile aynı dönemin müesseseler tarihi üzerinde yetiştirdiği Aydın Taneri'nin, kendi sahalarından çıkıp başka alanlarda araştırma yapmaları, rahmetli Köymen'i çok üzümüştür⁽¹⁸⁾. Zira, "Köprülü Tarih Ekolüne" uygun düşecek şekilde araştırmalar ortaya koyabilmek için, Büyük Selçuklular devri için kaynak dili olarak Arapça ve Farsça; araştırma dilleri olarak da en az iki batı dilini; Anadolu Selçukluları devri için de bu dillerle birlikte, Bizans Yunancasını, Lâtin, Gürcü, Ermeni ve Süryânî⁽¹⁹⁾ dillerinden en az birini bilmek gerekir. Yeni araştırmacılar bu dillerin öğrenmedeki zorluğundan dolayı, yakınçağa kaymaktadırlar. Daha önce belirtildiği üzere Köymen, 3 batı ve 2 doğu dilini (Almanca, Fransızca, İngilizce, Arapça ve Farsça) anadili gibi bildiği halde, gelişen son siyasî olayların bir sonucu olarak, Rusçayı da öğrenmek istediğini ifade ediyordu⁽²⁰⁾.

Kaleme aldığı eserleri dikkatle incelendiği zaman, cümle yapısı olarak gayet mükemmel olduğu göze çarpar. İfadelerini belirtmek için ağıdalı bir dil kullanmaktan her zaman kaçınmıştır. Kısa cümleler kullanarak, ifadenin başka manalara çekilmesini önlemiştir. Bu metodu ilmi eserlerinde açıkça görürüz. Lâkin, yarı ilmi ve siyasî makalelerde bu yöntemi uygulamamış, daha çok uzun cümleler kurmuştur.

Köymen, araştırma yaparken yararlandığı eserleri didik didik ederdi. Her kelimenin ne manaya geldiğine, başka manalar taşıyıp taşımadığına dikkat ederdi⁽²¹⁾. Bu yüzdendir ki, "kültür kaynağı" olarak gördüğü İbn-i Bibi'nin eserini 10 yılda fişlemiştir⁽²²⁾.

Plansız hiçbirşey yapmazdı. Bir plan dahilinde fişleme yapar ve düşüncelerini, kelimelerle çok iyi işleyerek ifade ederdi. Her hangi bir mesele üzerinde, saatlerce hatta günlerce, kendi kendisiyle tartışır⁽²³⁾. Vefatına yakın günlerde dahi, devamlı olarak çeşitli aralıklarla çalışmaktaydı. Hatta, hasta yatağında bile, ustalık devri olarak addettiği eserinin yazımını düşünüyordu. Mehmet Ali Bey; Köymen'in, vefatından 10 dakika önce kendisini telefonla aradığını, eserin önsözünü yazmak için kendisini çağırdığını, lâkin 20 dakika sonra vefat haberinin geldiğini, üzülecek belirtmiştir.

(17) Mehmet Ali Bey'den nakildir.

(18) a.g.m., s. 20.

(19) a.g.m., s. 20.

(20) Mehmet Ali Bey'den nakildir.

(21) M.A. Bey'den nakil.

(22) Doç. Dr. Salim Koca'dan nakil (25 Ocak 1993).

(23) M.A. Bey'den nakil.

Rahmetli Köymen'in şahsına münhasır birtakım düşünceleri vardı. Kendisi ateşli bir Atatürk milliyetçisi idi. Bu sebeple ilerlemiş yaşına rağmen, gelişen dünya siyasetine göre fikirler üretmekte ve bunları ilgili kurum ve kuruluşlara mektuplarla göndermekteydi⁽²⁴⁾. "Türk Ortak Pazarı" ve "Birleşik Türk Devletleri Topluluğu" gibi çarpıcı fikirleri vardı⁽²⁵⁾. Hele hele XXI. asrın Türk asrı olacağına kalben inananlardandı⁽²⁶⁾.

Uсталık döneminde kaybettiğimiz hocamız, en son Irak'ta yapılacak bir sempozyuma davet edilmişti.

M.A. Köymen'in vefatından sonra, Anadolu Selçuklu Devletiyle alâkalı saha, hemen hemen boşalmış gibidir. Dolayısıyla onun yerini dolduracak haleflerinin, oldukça çok çalışmaları gerekmektedir.

MAKALELER*

1. Selçuklu Devri Kaynaklarına Dair Araştırmalar, I. Büyük Selçuklu İmparatorluğuna Dair Münşeât Mecmuaları, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, C. VII., s. 537-648.
2. Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun Kuruluşu I, DTCFD, XV/1-3 (1957), s. 97-191; II, DTCFD, XV/4 (1957), s. 1-107; III, DTCFD, XVI/3-4 (1958), s. 1-66.
3. Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nda Oğuz İsyanı, DTCFD, C. V (1947), s. 159-173. *Almanca tercümesi*: "Oghusen Aufstnad", Aynı dergi s. 174 vd.
4. Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihinde Oğuz İstilâsı, DTCFD, C. V (1974), s. 563-620. *Almanca tercümesi*: "Der Oghusen Einfall und Seine Bedeutung", aynı dergi, 621 vd.
5. Anadolu'nun Fethi, Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi, S. 1., 1961, s. 89-122.
6. Alp Arslan Zamanı Selçuklu Saray Teşkilâtı ve Hayatı, Tarih Araştırmaları Dergisi, IV/6,7 (1966), s. 1-100.
7. Alp Arslan Zamanı Selçuklu Hükümet Teşkilâtı, Selçuklu Araştırmaları Dergisi, V-VI (1981), s. 1-111.
8. Alp Arslan Zamanı Selçuklu askerî Teşkilâtı, Selçuklu Araştırmaları Dergisi, [SAD], V (1967), s. 1-74.
9. Alp Arslan Zamanı Türk Toplum Hayatı, SAD, IV (1973), s. 1-73.
10. Alp Arslan Zamanı Selçuklu Kültür Müesseseleri, I, Üniversiteler, SAD, IV (1977), s. 75-125.
11. Alp Arslan Zamanı Selçuklu Devri Şiirlerine Göre Türklerin Kültür Seviyesi, SAD, V (1978), s. 119-143.
12. Alp Arslan Zamanı Türk Evi, SAD, III (1971), s. 1-14.

(24) Mehmet Altay Köymen, Tarihîn Işığında Dünya Türklüğü ve Türkiye (Dünü, bugünü, yarını), Türk Yurdu, XII/12 (1992), s. 15.

(25) M.A. Köymen, a.g.m., s. 24.

(26) a.g.m., s. 25.

* Seçilmiş Makalelerden tertip edilmiştir.

13. Alp Arslan Zamanı Türk Beslenme Sistemi, SAD, V (1978), s. 15-50.
14. Alp Arslan Zamanı Türk Giyim-Kuşamı, SAD, V (1978), s. 54-89.
15. Selçuklu Devri İktisadî Hayatına Dair Notlar: Alp Arslan Zamanı Ziraat ve Hayvancılığı, SAD, V-VI (1983), s. 117-149.
16. Alp Arslan Zamanı Selçuklu İmparatorluğu Dinî Siyaseti, IV (1977), s. 127-155.
17. Selçuklu Devrinde Türk-İranlı İşbirliği, İran Devletinin Kuruluşunun 2500. Yıl Dönümü Münasebetiyle Armağan, 1971, s. 293-327.
18. Selçuklu Hükümdarı Togan Şah, N. Lugal Armağanı, Ankara, 1968, s. 397-401.
19. Selçuklu Sikkelerine Göre Sultanların Ünvanları, Zeki Veleli Togan Armağanı, İstanbul, 1955.
20. Selçuklu Devrinin Özellikleri, Atsız Armağanı, İstanbul, 1976, s. 355-369.
21. Türk Tarihinde Kültür Mücadelesi, Türk Kültürü, IV/48 (1966), s. 1118-1126.
22. Selçuklu Veziri Nizâmü'l Mülk ve Tarihî Rolü, Milli Kültür, I/5 (1977), s. 9-16.
23. Türk Meydan Muharebeleri ve Bunlar Arasında Malazgirt Meydan Muharebesi'nin Yeri, Türk Kültürü, IV/46 (1966), s. 851-853.
24. Malazgirt Meydan Muharebesinde Rol Oynayan Unsurlar, Milli Kültür, I/18 (1977), s. 8-11.
25. Miriyokefalon Meydan Muharebesi, Milli Kültür, I/9 (1977), s. 27-30.
26. Türk İctimaî Nizamı, Tercüman, 8 Ekim 1974.
27. Kirman Selçukluları Tarihi, DTCFD, II (1943), s. 127-131.
28. Son Irak Selçuklu Hükümdarı II. Tuğrul ve Zamanı, A.Ü. Fen-Edb. Fak. Derg., sayı: 13, s. 218.
29. Büyük Selçuklu Devrine Ait Münşeât Mecmuası, DTCFD, VIII (1951).
30. Müdafacılara Cevap, Medeniyet Gazetesi, 3 Mart 1955.
31. Selçuklular'da Devlet, Belleten, LI/201 (1988), s. 1359-1363.
32. Türkiye Selçukluları Devleti, Tarihte Türk Devletleri, Ankara, 1987, s. 377-384.
33. Kırk Yılımı Dolduran Çok Partili Demokrasi Devrinde Liderler, Yeni Forum, 15 Ocak 1989 sayısı, s. 42-47.
34. Tarihin Işığında Anadolu Savunması (Dünü, Bugünü ve Yarını), Yeni Forum, Mayıs 1990 sayısı, s. 64-73.
35. Tarihin Işığında Orta Doğu (Dünü, Bugünü ve Yarını), Yeni Forum, Nisan 1991 sayısı, s. 45-52.
36. Türkler'in Anadolu'da Deniz'e İlk Ulaşmaları ve Türk Dehasının Jeopolitikten Faydalana-rak Medeniyet Kurmada Gösterdiği Üstünlük, Milli Kültür, sayı 3-4 (1977), s. 8-12; 13-16.
37. Selçuklular'da Devlet, III. Tarihî ve Siyasî Bakımlardan, Belleten, LIV/209 (1990).
38. Mehmet Fuat Köprülü, Milli Kültür, 2(11), 4. 81, 21-24; 2(12), 5. 81, 13/16 Bibliyografya.
39. Yeni Üniversiteler Kanunu Münasebetiyle Bazı Düşünceler, Türk Kültür Dergisi, 19(219), 3/4, 81, 36-39.
40. Selçuklu Hükümdarı Büyük Alâeddin Keykubad ve Anadolu Savunması, Belleten, 52(205), 12. 88, 1539-1545 Bibliyografya.

41. Malazgirt Meydan Muharebesi'nin 919. Yıldönümü, Milli Kültür, (75) 8. 90, 2-5.
42. Selçuklu Devri Kaynaklarına Dair Araştırmalar, Risale-i Seceriye. Doğu Dilleri, 1(3), 1969, 15-55.
43. Türk Tarihinde Kültür Mücadelesi, Önasya Mecmuası, 2(18/19), 2/3, 67, 2-4.
44. İsmail Hâmi Danişmend'in Ölümü ve Düşündürdükleri. Önasya Mecmuası, 2(21), 5. 67, 4-5.
45. Selçuklu Tarihinin Devirlere Taksimi Meselesine Dair, Tarih Araştırma Dergisi, 2(2/3), 1964, 83-89.
46. Prof. Mehmet Fuat Köprülü'nün Tarihe Dair İlk Yazıları, Türk Kültürü, 4(47), 9. 66, 20-31.
47. 12 Mart Muhtırası'nın Mânâ ve Mahiyeti Üzerinde Bazı Düşünceler, Türk Kültürü, 10 (118), 8. 72, 122-124.
48. Ölümünün 7. Yılı Münasebetiyle: Fuat Köprülü ve <Muhit>, Türk Kültürü, 11(128), 6. 73, 7-11.
49. Einge Bemerkungen Zur Geburt Der Neven Türkei, Cult. Turcica, 8/10, 1971/73, 10-14.
50. Türk Dili ve Millî Bütünlüğümüzdeki Yeri, İlim Teknik Kültür, I(1), 6. 80, 6-8.
51. 1976 Dünya Kadınlar Yılı Münasebetiyle Devlet Kurtaran Örnek Bir Türk Kadını: [Hârezmi Altuncan Hatûn], Milli Kültür, I(1), 1. 77, 44-45. Bibliyografya.
52. Türk Kurtuluş Harekâtının İyi Bilinmeyen Bir Yanı General Fuat Cebesoy'un Moskova Büyük Elçiliği ve Kronstadt Denizcileri Ayaklanması'nın Bastırılmasında Oynadığı Rol, Milli Kültür, 1(10), 10. 77, 7-10. Bibliyografya.
53. Gök Türk Kağanlığı Adlı Bir Yazı Münasebetiyle Bazı Mülâhazalar, İlahiyat Fakültesi Dergisi, 3(3/4), 1954, 103-118.
54. İslâm Açısından Malazgirt Meydan Muharebesi, Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi, 10(110/111), 7/8. 71, 217-223.
55. Milletler ve Akademiler, Türk Kültürü, 6(67), s. 68, 2-6.
56. 1973 Paris Oryantalistler Kongresi'nde Doğu Almanya Halk Cumhuriyeti İlim Adamlarının Doğuyu Görüşleri, Milli Kültür, 1(2), 2. 1977, 70-71.
57. Türk Tarihinde Araştırma Metodu, Milli Kültür, (81), 2. 19, 12-22. Bibliyografya.
58. Malazgirt Meydan Muharebesinin Diğer Meydan Muharebeleri Arasındaki Yeri ve Önemi, Belleten, LII/206 (1989), s. 375-379.
59. Selçuklu Devri Hukuku, Türk Dünyası Dergisi, 66 (1992), s. 11-18.
60. Tarih Işığında Dünya Türklüğü ve Türkiye (Dünü, Bugünü, Yarını), Türk Yurdu, XII/58 (1992), s. 15-25.
61. Türkiye Selçukluları Devleti'nin Ekonomik Politikası, Belleten L/198 (1986), s. 613-620.

KİTAPLAR

- 1a. Mehmed Neşri: Kitâb-ı Cihannümâ, 2c., Hazırlayan: Faik Reşit Unat-Mehmet Altay Köymen, T.T.K. Yay., Ankara, 1949, XII+VIII+843 s.
- 1b. Mehmed Neşri (-1520?): Neşri Tarihi, 2. c., Hazırlayan: Mehmet Altay Köymen, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 525, Ankara, 1983-1984. 1. c., 198 s.; 2. c., 239 s.

- 2a. Nizâmü'l-Mülk, Siyerü'l-Mülûk veya Siyâset-nâme, cilt: 1. (Farsça metin), nşr. Mehmet Altay Köymen, DTÇF Yay. no: 268, Ankara, 1976.
- 2b. Nizâmü'l-mülk, Siyâset-nâme, hazırlayan: Mehmet Altay Köymen, 2. baskı, Kültür Bakanlığı Yayınları: 510, Gençlik Basımevi, İstanbul, 1990. XXV+322 s.
- 2c. Nizâmü'l-mülk, Siyâset-nâme, c. 1., Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1982.
- 3a. Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi, C. I., Selçuklu Tarih ve Medeniyet Enstitüsü Yayını, Ankara, 1979.
- 3b. Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi, İkinci İmparatorluk Devri, C. II., T.T.K. Yay., Ankara, 1954.
4. Tuğrul Bey ve Zamanı, M.E.B. Kültür Yay., İstanbul, 1976.
- 5a. Alp Arslan ve Zamanı, M.E.B. Yay., İstanbul, 1971.
- 5b. 2. Baskı, Ankara, 1983.
- 6a. Selçuklu Devri Türk Tarihi, Ay-Yıldız Matbaası, Ankara 1983.
- 6b. Selçuklu Devri Türk Tarihi, T.T.K. Yay., Ankara, 1989, 310 s.
7. Tuğrul Bey, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1986, 140 s.
8. Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi Çerçevesi İçinde Melik Sancar ve Zamanı (Doçentlik Tezi olarak hazırlanan bu eser henüz basılmamıştır).
9. Tarih: Lise I, (Mehmet Altay Köymen), İstanbul, 1989, 240 s.
- 10a. Tarih: Lise II, (Mehmet Altay Köymen, Mehmet Ali Ünal), İstanbul, 1990, 240 s.
- 10b. Tarih: Lise II, (Mehmet Altay Köymen, Salim Koca, Baykal Özel), İstanbul, 1991, 205 s.
11. Tarih: Lise III, (Mehmet Altay Köymen, İbrahim Atnur, Baykal Özel), İstanbul, 1991, 205s.

TÜRKÇE OLARAK NEŞREDİLEN İSLÂM ANSİKLOPEDİSİNDEKİ (İA) MADDELER

1. Sencer, İ.A. [c. X., M.E.B., İstanbul, 1966, s. 486-493].
2. Tuğrul I, İ.A. [c. XII/2. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul, 1988, 14-19].
3. Tuğrul II, İ.A. [c. XII/2. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul, 1988, s. 19-25].
4. Tuğrul Bey, İ.A. [c. XII/2. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul, 1988, s. 25-41].

KİTAP TENKİTLERİ

1. Selçuklu Devri Türk Tarihi Araştırmaları, I: Büyük Selçuklu İmparatoru Melikşah Devrine Dair Bir Eser Münasebetiyle (Prof. İbrahim Kafesoğlu'nun yazdığı, "Melikşah Zamanında Büyük Selçuklu İmparatorluğu" adlı eserin tenkidi), Belleten, XVIII/68 (1953), s. 557-604.
2. Selçuklu Devri Türk Tarihi Araştırmaları, II: Selçuklu Devri Teşkilâtına Dair Bir Eser Münasebetiyle (Dr. Horst'un yazdığı "Die Staatsverwaltung der Grosselguken U. Harezmşahs, Wiesbaden, 1964" adlı eserin tenkidi), TAD, C. II, (1964), s. 303-380.
3. Osman Turan, Selçuklular Zamanında Türkiye, Bibliyografya Dergisi, C. VI (1972), s. 205-212.
4. Türk Dünyası El Kitabı, T.K.A.E., Ankara, 1976, Milli Kültür, I/7, 1977.
5. Mevlana, Tercüman Gazetesi, 6 Mart, 1973.

TEBLİĞLER

1. Economic Policy of the Anatolian Seljuks (Anadolu Selçuklularının Ekonomik Politikası), Presented at the III. Congress of the History of the Social and Economic Life of Turkey on August 1983, Princeton University, USA; "Türkiye Selçukluları Devleti'nin Ekonomik Politikası", Belleten, 50/198 (1986), s. 613-620.
2. Did the Seljuks have a Specific Economic Policy of Their Own? (Selçukluların Kendilerine Mahsus İktisadî Siyasetleri Var mıydı?). Presented At The II. Turcology Congress; Milli Kültür, I/12 (1979), s. 65-67.
3. The-Vakfiyes-Dead of Trust-as a Source on the Seljuk Period (Selçuklu Devri Kaynakları Olarak Vakfiyeler), The Congress "Studi Preottamani E Ottomani", Napoli-İtalya, 1976, pp. 153-163.
4. Neve Arbeiten in der Türkei zur Geschichte der Seldschuken, Zeitschrift der Deutschen Morgenlandischer Gesellschaft, II/8 (1962), pp. 419-421.
5. Some Consideration About The Social Life of Turks During The Seljugid Period (Paris XIX. Oriyantalistler Kongresi).
6. Türkler ve Demokrasi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 50. Yıl Konferansları, (Ankara), 1976, s. 151-159 [Türkler ve Demokrasi, Milli Kültür, 1(6), 6. 77, s. 11-15].
7. Selçuklular Zamanında Beslenme Sistemi, Türk Mutfağı Sempozyumu, (Ankara, 31.10-1.11.81), 1982, s. 35-45.
8. Büyük Selçuklu İmparatorluğu, Tarihte Türk Devletleri Sempozyumu, (Ankara, 20-22.5.85), 1985, s. 38-39.
9. Selçuklu Ordusu, X. Türk Tarihi Kongresi, T.T.K. Basımevi, Ankara, 1991, s. 1059-1068.

ATATÜRK İLE ALÂKALI MAKALELER

1. Yeni Türkiye'nin Doğuşu Hakkında Bazı Mülâhazalar, Türk Kültürü, 6/66), 4. 68, s. 1-5. Almanca tercümesi: Eialge Bemergungen Uber dem Geburt der Neven Türkei, Kultura Turcica.
2. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Nasıl Ele Alınmalıdır? Milli Kültür, (43), 12. 83, s. 2-9.
3. Atatürk'ün Kültür Siyaseti, Milli Kültür, 2(6/8), II. 80/1. 81, 10-13. Bibliyografya.
4. Atatürk'ün Yeni Türkiye'yi Kurarken Dayandığı Temel Fikirler, Milli Kültür, 2(3/5), 8/10. 80. 6-8. Bibliyografya.
5. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihine Giriş ve Metodoloji, Türk Kültürü, 21(242), 6. 83, 61-70.
6. Atatürk'ün Kültür Siyaseti, Öğretmen, 19(214), 11. 66, 7-10; Önasya Mecmuası, 2(20), 4. 67, 4-518; Türk Kültürü, 5(49), 11. 66, 10-15; Milli Kültür, II/6, 7, 8 (1981), s. 10-13.
7. Atatürk'ü Anlamak, Milli Kültür, I/11 (1977), s. 8-9.
8. Atatürk'ün Büyüklüğü, Atatürk Haftası Armağanı, Atatürk Dizisi sayı: 22 (10 Kasım 1989), s. 19-32.